

לפניכם הפסוקים העוסקים באיסור חמץ בפסח. מתחו קו בין הפסוקים לפירוש הנכון:

אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם

וְלֹא יִרְאֶה לָךְ חֲמִיץ וְלֹא יִרְאֶה לָךְ שְׂאֵר בְּכֵל אֲבִלָּה:

פי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מִיִּשְׂרָאֵל

וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ:

אם סידרתם נכון קבלתם, את מה שצריכים לאכול בפסח:

מִן הַתּוֹרָה אֲפֶשֶׁר לִבְטֹל אֶת הַחֲמֵץ בְּלֵב: שִׁיחֻשׁ בְּלֵב שְׁלֹם שֶׁהַחֲמֵץ בְּשִׁבְלֵוֹ הוּא כְּמוֹ עֵפֶר. אֲלֵא חֲשֵׁשׁוֹ חֲכָמִים שֶׁמֶּאֱבָפֶסֶח יִצְמָא עֲוִיגָה יִפֵּה וְיִבּוֹא לֵאדֹכֵלָה, וְלֹכֵן הֲצָרִיכּוּ גַם שִׁיבְעַר אֶת הַחֲמֵץ בְּפוּעֵל מִבֵּיתוֹ. כֹּךְ שְׂכִיּוֹם יֵשׁ אַרְבַּעַה שְׁלִבִּים:

א. נִיקּוּי הַבַּיִת ב. בְּדִיקַת חֲמֵץ ג. בִּיעּוֹר חֲמֵץ ד. בִּיטּוֹל חֲמֵץ

בְּשִׁלְבִּים אֵלּוּ נִעְסֹק בְּדִפִּים הַבָּאִים:

אור לארבעה עשר, בודקין את החמץ לאור הנר. כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. ולמה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסין בו חמץ...

אור לְאַרְבָּעָה עָשָׂר הַלֵּילָה שֶׁלפָּנַי י"ד בְּנִיסָן, בּוֹדְקִין
מִחֲפָשִׁים אֶת הַחֲמִץ לְאֹר הַיָּר לִפִּי שְׁאוֹר הֵנָּה יִפֶּה
לְבִדְיָקָה. אִמָּנִם מוֹתֵר לְהַשְׁאִיר אֶת הַחֲמִץ עַד חֲצוֹת
הַיּוֹם בְּעֶרֶב פֶּסַח – תִּקְנוּ אֶת בְּדִיקַת חֲמִץ בְּלֵילָה כִּי
בְּלֵילָה אֲנִשִּׁים נִמְצְאוּ בִּבְתֵּיהֶם, וְכֵן בְּלֵילָה אֹר הֵנָּה
יֹתֵר מוֹעִיל מֵאִשֶּׁר בְּיוֹם. כָּל מְקוֹם שֶׁאֵין מְכַנְסִין בוֹ
חֲמִץ כֹּל הַשָּׁנָה אֵין צָרִיךְ בְּדִיקָה. וְלָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים
שִׁישׁ לְבִדּוֹק שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל חֲבִיּוֹת יֵין בְּמִרְתָּה, מְקוֹם
שֶׁמְכַנְסִין בוֹ חֲמִץ שֶׁאִם אָדָם זָקוֹק לֵינּוּ תוֹךְ כַּדִּי
הַסְּעוּדָה הוּא לִפְעָמִים נִכְנָס לְמִרְתָּה עִם פֶּת.

תעודת זהות	
שם:	בדיקת השמן
תיאור:	— — — — — — — — כ י: — — —

● לפניכם רשימות ובכל רשימה יש יוצא דופן. מצאו על מה מדברת הרשימה, מיהו יוצא הדופן, והסבירו מדוע הוא יוצא דופן:

הרשימה מדברת על . יוצא הדופן הוא כי

הרשימה מדברת על . יוצא הדופן הוא כי

הרשימה מדברת על יוצא הדופן הוא . כי

נוסח הברכה על בדיקת חמץ היא ולא כי הבדיקה היא . יזהר שלא לדבר

וְאִם דִּיבַר בְּדִבְרִים שְׂלֵא קְשׁוּרִים לְבִדְיָקָה , בְּבִרְכָּה אַחַת יִכּוֹל לְבַדּוֹק . וְכֵן עַל יָדֵי

ברכה אחת יכולים לבדוק . נוהגים להחביא לפני הבדיקה כדי

● לפניכם ויכוח בין שני תנאים. גלו על מה הם מתווכחים:

רַבִּי יְהוֹנָדָה אָמַר, אֵין בַּעֲוֹר חִמּוּץ אֶלָּא שְׂרָפָה.
וְחֻכְמִים אֲמָרִים, אֵפ מִפְּרַר וְזוֹרָה לְרוּחַ אוֹ מִטִּיל לַיִם:

התנאים מתווכחים על

● שני בני זוג באו לרב בערב פסח:

הרב: שלום עליכם, מה מביא אתכם אלי בערב החג?

הבעל: היא אשמה. היא הרסה לי את כל המצווה!

האשה: הוא סתם מעליל עלי. עשיתי את הכל כמו שצריך.

הרב: תרגעו בבקשה. אתה תפסיק לאיים עם המקדחה, ואת תעזבי את המערוך, ותסבירו לי מה בדיוק קרה.

גמרנו לאכול ארוחת בוקר, ואז אמרתי לעכשיו הגיע הזמן לבער את החמץ. אשתי אמרה: בסדר, ובקשה לחכות שתי דקות. פתאום

שמעתי קול של מים יורדים בשירותים, ואשתי יוצאת שמחה ואומרת לי שהיא זרקה את החמץ לשירותים. עכשיו מה אני אשורף, היא

הרסה לי את כל המצווה!

הרב: תעזוב את המקדחה, אתה שומע! נו, עכשיו כיצד את מסבירה את מה שקרה.

וההאשה: שמחתי מאוד שהגיע הזמן כבר להפטר מן החמץ, כבר שבועיים אני מנקה, מטאטאת, מקרצפת, ונלחמת מלחמת חורמה בכל פירור, והנה

ההגיע הרגע הגדול. רצתי מהר עם החמץ לשירותים שפכתי עליו בקבוק אקונומיקה שלם, כך שהוא בודאי כבר לא ראוי לאכילה.

וזרקתי אותו לשירותים. מה יש זה לא נקרא ביעור חמץ?

הרב: תראו בני זוג יקרים. הריב שלכם הוא ריב ישן. הוא כבר קרה לפני אלפי שנה בין תנאים. פשוט אתה הבעל סובר כמו

כמו ואת ,

מהי מכירת חמץ

לפני כל פסח אחד ההורים פונה אל הרב, ומבצע איתו משהו מוזר מאוד: הרב רושם על פי דברי ההורה כל מיני מקומות בבית, אחר כך הרב מוציא מטפחת ונותן אותה להורה. ההורה מרים את המטפחת - וזהו סוף הטקס.

מה זה? זוהי מכירת חמץ.

נכון שצריכים לבער את כל החמץ לפני פסח, אבל לפעמים אנו נשארים עם כמויות גדולות של חמץ העולות כסף רב, ולכן הוצע למכור את החמץ לגוי לפני הפסח, ולקנות זאת ממנו מחדש לאחר הפסח.

איך זה עוזר? התשובה נמצאת במשנה הבאה (מסכת פסחים פרק ב משנה ב):

חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח, מתר בהנאה. ושל ישראל, אסור בהנאה. שנתאמר (שמות יג) לא יראה לך שאר [ומכיון שהאדם עבר על איסור חמור זה - קנסו אותו שלא יוכל להשתמש בחמץ הזה גם לאחר הפסח, למרות שמדין תורה החמץ הזה מותר באכילה]:

איזה איסור עובר אדם שאוכל אחר פסח חמץ שהיה בבעלות יהודית בפסח (דרבנן או דאורייתא)?

באיזה מקרה חכמים אסרו את החמץ שעבר עליו הפסח, ומדוע נאסר דווקא במקרה זה?

כיצד המכירה עוזרת?

האם לדעתכם אפשר למכור חמץ גם בתוך הפסח? נמקו!

עקרונית, כל אחד יכול למכור את החמץ ישירות לגוי שהוא מכיר. אמנם לא תמיד זה נוח, וגם לא כל אחד מכיר גוי שמוכן לקנות את החמץ. לכן אנו ממנים את הרבנות הראשית (שרב הישוב הוא נציגה) למכור עבורנו את החמץ. טוב, את זה הבנו, אבל בשביל מה צריכים מטפחת? מסירת המטפחת היא ענין טקסי המראה שאנו רציניים בכוונותינו למנות את הרבנות כשליחים למכור את החמץ שלנו.

מה אתם אומרים על המקרה הבא? הרב שכח את המטפחת בבית, האם הרב יכול להעביר את העט שלו במקום המטפחת? נמקו!

עד מתי אפשר לאכול חמץ בערב פסח?

המשנה (פרק א משנה ד) אומרת:

רבי מאיר אומר: אוכלין כל חמץ ושוחרפין בתחלת שש.

ורבי יהודה אומר: אוכלין כל ארבע, ותולין כל חמץ, ושוחרפין בתחלת שש.

רבי מאיר אומר: אוכלין חמץ כל חמץ עד סוף שעה חמישית זמנית של ערב פסח ושוחרפין את החמץ עד בתחלת שש השעה השישית, שלמרות שמדין תורה איסור חמץ מתחיל רק בסוף השעה השישית – חצות היום, חששו חכמים שמא האנשים יטעו ויחשבו שעדין לא הגיע זמן האיסור, ולכן הוסיפו זמן נוסף. **ורבי יהודה אומר:** אוכלין כל ארבע שעות של ערב פסח, ותולין מניחים את החמץ ולא אוכלים אותו כל חמץ בשעה החמישית, אולם מותר עדין להנות ממנו: להאכיל לבהמה ולמכור אותו לגוי, ושוחרפין את החמץ עד בתחלת שש, והלכה כרבי יהודה.

☺ ממתי אסור החמץ מדין תורה?

☺ מדוע חכמים הוסיפו על איסור התורה?

נניח שהיום מתחיל (זריחת השמש) בשעה 6:30 ושקיעת השמש היא גם ב 6:30 כך שהיום הוא בדיוק ____ שעות, וכל שעה זמנית שווה ____ דקות.

אם כן, מן התורה אסור לאכול חמץ משעה ____.
מלאו את זמני היום לפי שיטת רבי יהודה ורבי מאיר:

שיטת רבי מאיר	סוף זמן אכילת חמץ	סוף זמן ביעור חמץ
שיטת רבי יהודה		

מה גם זה חמץ?

כבר ראינו, שכדי לעבור מן התורה על איסור אכילת חמץ צריכים לאכול כזית חמץ בכדי אכילת פרס (9 דקות). אבל מה קורה אם מאכלים שמכילים רק מעט חמץ, ומה קורה עם דברים שאינם מאכלים המכילים חמץ. על שאלה זאת עונה המשנה הבאה (מסכת פסחים פרק ג משנה א):

אלו עוברין בפסח: בתח הבבלי, וְשֹׁכֵר הַמֵּדִי... וְזוֹמֵן שֶׁל צִבְעִים... וְקוֹלֵן שֶׁל סוּפְרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: אִף תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים. זֶה הַקֵּל, כֹּל שֶׁהוּא מִמֵּין דָּגָן, הָרִי זֶה עוֹבֵר בַּפֶּסַח. הָרִי אֵלּוּ בָּאֲזֵהָרָה, וְאֵין בָּהֶן מְשׁוּם פֶּרֶת:

אלו עוברין בפסח אלו דברים יש לבער קודם הפסח: **בתח הבבלי** רוטב הנעשה מחלב ופירורי לחם, וְשֹׁכֵר הַמֵּדִי בירה שמכנים אותה משעורים... וְזוֹמֵן שֶׁל צִבְעִים מים מעורבים בסובין המשמשת את הצבעים... וְקוֹלֵן שֶׁל סוּפְרִים דבק העשוי מקמח. חומר זה וכן הזומן נקראים "חמץ נוקשה" מכיון שאינם ראויים לאכילה. **רבי אליעזר אומר:** אִף תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים תערובת המכילה גם חמץ ומשמשת להורדת שיער. כאן יש מחלוקת בין רבי אליעזר לחכמים: לפי רבי אליעזר גם את זה יש לבער, ואילו חכמים סוברים שמכיון שמדובר רק בתערובת וגם אינה לאכילה - אין צורך לבערה. **זֶה הַקֵּל, כֹּל שֶׁהוּא מִמֵּין דָּגָן, הָרִי זֶה עוֹבֵר בַּפֶּסַח. הָרִי אֵלּוּ בָּאֲזֵהָרָה מן התורה של איסור "כל מחמצת לא תאכלו", וְאֵין בָּהֶן מְשׁוּם פֶּרֶת** כי רק על חמץ גמור ממש יש חיוב כרת, ולא על חמץ נוקשה או תערובת חמץ:

לפניכם חידות הרומזות על חומרים שונים המופיעים במשנה. גלו במה מדובר:
אני עוזר לסופרים

כי איתי מדביקים את הדפים

אך למרות שאותי לא אוכלים

צריכים לבערני כי מקמח אותי מכינים. מי אני:

אני אסור כי (סמנו את התשובה הנכונה): א. כי אני חמץ הראוי לאכילה הנמצא רק בתערובת.

ב. כי אני חמץ שאינו ראוי לאכילה.

ג. כי אני חמץ שאינו ראוי לאכילה הנמצא רק בתערובת.

במשנה מופיע חומר נוסף הנמצא במצבי מיהו: _____

אני רוטב מאוד טעים
מכינים אותי מחלב ופירורים
אך זוהי בדיוק הבעיה המצערת

צריכים לבערני, למרות שהחמץ אצלי רק בתערובת. מי אני:

אני אסור כי (סמנו את התשובה הנכונה): א. כי אני חמץ הראוי לאכילה הנמצא רק בתערובת.

ב. כי אני חמץ שאינו ראוי לאכילה.

ג. כי אני חמץ שאינו ראוי לאכילה הנמצא רק בתערובת.

במשנה מופיע חומר נוסף הנמצא במצבי מיהו: _____

עוד לפני המצאות המודרניות
מי שרצתה להוריד מגופה שערות
השתמשה ב: המשחה המצוינת.

תערובת של סממנים, בתוספת סולת. מי אני:

אני אסור כי (סמנו את התשובה הנכונה): א. כי אני חמץ הראוי לאכילה הנמצא רק בתערובת.

ב. כי אני חמץ שאינו ראוי לאכילה.

ג. כי אני חמץ שאינו ראוי לאכילה הנמצא רק בתערובת.

לגבי יש שתי דעות במשנה: מיהם החולקים ומהי דעתם? _____

עיינו בקיצור (סימן פה סעיף ב) וענו: כמו מי נפסקה ההלכה? _____

☺ מהו המקרה שעליו נחלקו רבי אליעזר וחכמים. נסו להסביר את ההגיון שבכל שיטה

☺ שימוש בתרופות (השלימו במילים "מותר" "אסור") (העזרו בקיצור בסעיף ג):

תרופות המכילות חמץ _____ להשאירם בבית בפסח, אבל לגבי שימוש בהם יש הגבלות: אם

הוא חולה שיש בו סכנה _____ להשתמש בהם, ואם הוא חולה רגיל:

להשתמש בהם בדרך שאינה אכילה _____

(דרך הוריד וכו'), אבל _____ לקחתם דרך הפה.

א. **כבולעו כח פולטו**: באותה צורה שהכלים בלעו לתוכם את החמץ, כל באופן דומה הם יפלטו אותו. כך שאם השתמשו בכלי רק שימוש קר (למשל כלי לסלט) - יספיק שטיפה במים קרים, ואם השתמשו בכלי בבישול - יהיו צריכים להגעיל את הכלי (הכשרה על ידי מים רותחים). ואם השתמשו בכלי לאפיה יצטרכו הכשרה ללא מים - ליבון ישיר על ידי האש.

ב. יש מחלוקת בין הספרדים לאשכנזים לגבי כלי שרוב שימושו הוא בקר אבל מידי פעם גם שמים בו גם דברים חמים (לדוגמא כוסות שתיה):

לפי הספרדים - הולכים לפי רוב השימוש ולכן במקרה זה די ב _____, ולפי האשכנזים הולכים גם לפי השימוש הפחות מצוי ולכן צריך במקרה זה _____.

לפניכם שאלות אמריקאיות: סמנו את התשובה הנכונה בעזרת סימן פו בקיצור.

1. כיצד מכשירים כוסות שתיה (סעיף ב)?

א. די בשטיפה במים קרים כי רוב שימושם בקר ב. צריך הגעלה כי לפעמים שותים בהם שתיה חמה ג. תשובה אחרת: _____

2. כיצד מכשירים מקרר (סעיף ג)?

א. מוכרים אותו לגוי. ב. מנקים אותו ביסודיות ואח"כ שוטפים את המקרר. ג. מגעילים כל חלק בנפרד

3. כיצד מכשירים פלטה חשמלית (סעיף ו)?

א. מגעילים אותה במים רותחים ב. מנקים ביסודיות ואחר כך מפעילים אותה עד שתגיע לשיא החום ג. תשובה אחרת: _____

4. כיצד מכשירים חצובה (סעיף ז)?

א. על ידי הגעלה. ב. על ידי ליבון ג. תשובה אחרת: _____

5. כיצד מכשירים מחבת (סעיף ח)?

א. האשכנזים: בליבון קל, והספרדים בהגעלה ב. האשכנזים בליבון רגיל והספרדים בליבון קל. ג. אי אפשר להכשיר מחבתות כי לפעמים החמץ נדבק על גבי המחבת.

6. כיצד מכשירים שולחן שכל השנה אוכלים עליהם רק כאשר יש עליהם מפה (סעיף יא)?

א. אין צריך שום הכשרה ודי בשטיפה ב. יערה עליו מים רותחים ג. די בליבון קל.

7. מהי יש להזהר בעת ההגעלה (סעיפים טו-יז)?

א. שהכלי יהיה נקי מכל לכלוך וחלודה, ואם יש מקומות שאי אפשר לנקות - יש ללבוש אותו מקום. ב. אין להגעיל כלי בשר ביחד עם כלי חלב, ואם לא השתמשו באחד מהם ביממה הקודמת - מותר. ג. שתי התשובות נכונות.

8. מהו ליבון קל ומהו ליבון חמור (סעיף כב)?

א. ליבון קל: שריפה ע"י ספירט; ליבון חמור: הכנסה לאש עד שיהיו נצוצות יוצאות מן הכלי. ב. ליבון קל: מכניס לאש עד שהקש נשרף מהצד השני. ליבון חמור: הכנסה לאש עד שיהיו נצוצות יוצאות מן הכלי. ג. ליבון קל: מכניס לאש עד שהקש נשרף מהצד השני. ליבון חמור: הכנסה לאש עד שנהיה חור במקום של החמץ.

9. כיצד מכשירים כלי חרס (סעיף כו)?

א. על ידי ליבון. ב. אי אפשר להכשירם. ג. תשובה אחרת:

10. כיצד מכשירים כלי דורלקס (סעיפים כז-כח)?

א. האשכנזים מגעילים ג' פעמים ואילו הספרדים: יש שסוברים שכשר ללא הכשרה ויש שמשרים במים ג' ימים.

ב. אין להכשיר כלים אלו כי הם כמו כלי חרס.

ג. מדובר בכלים חלקים שאינם בולעים כלל ואינם צריכים הכשרה.

עכשיו לפניכם ציור, שבתוכו מספרים. צבעו כל מספר לפי התשובות שלכם (א=אדום ב=צהוב ג=חום)
חידה: מה הקשר בין הציור לליל הסדר?

